

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U005308

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 24-09-2026

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Богомаз Крістіна Сергіївна

2. Kristina Bohomaz

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 016

Назва наукової спеціальності: Спеціальна освіта

Галузь / галузі знань: освіта

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Спеціальна освіта

Дата захисту:

Спеціальність за освітою: Спеціальна освіта

Місце роботи здобувача: Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Код за ЄДРПОУ: 02125510

Місцезнаходження: вул. Роменська, Суми, Сумський р-н., 40002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 17076

Повне найменування юридичної особи: Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Код за ЄДРПОУ: 02125510

Місцезнаходження: вул. Роменська, Суми, Сумський р-н., 40002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Код за ЄДРПОУ: 02125510

Місцезнаходження: вул. Роменська, Суми, Сумський р-н., 40002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 14.29.01

Тема дисертації:

1. Формування культури батьківства у сім'ях, які виховують дітей з розладами аутистичного спектру
2. Formation of parenting culture in families raising children with autism spectrum disorders.

Реферат/анотація:

1. Дисертацію присвячено комплексному дослідженню феномену культури батьківства в сім'ях, які виховують дітей із розладами аутистичного спектра (РАС), а також теоретичному обґрунтуванню й експериментальній перевірці ефективності методики її формування у зазначеної категорії батьків молодших школярів. Для реалізації першого завдання «здійснити теоретичний аналіз вітчизняної і зарубіжної наукової літератури з проблеми формування культури батьківства у сім'ях, які виховують дітей з РАС» використано теоретичні методи наукового пізнання (аналіз, систематизація, узагальнення нормативних документів, результатів наукових досліджень, методичної літератури) за допомогою яких з'ясовано стан розробленості проблеми. Узагальнення теоретичних та наукових розвідок засвідчило відсутність поняття у науковій літературі «культура батьківства у сім'ях, які виховують дітей з РАС» та її складових, хоча є наукові праці, які стосуються педагогічної, психолого педагогічної культури батьків і батьківської компетентності. На

виконання завдання дослідження «з'ясувати сутність та структуру поняття «культура батьківства у сім'ях, які виховують дітей з розладами аутистичного спектру» використано термінологічний аналіз для визначення сутності поняття «культура батьківства у сім'ях, які виховують дітей з розладами аутистичного спектру» як складовою загальної культури батьків, що реалізується через комплекс знань, умінь та навичок і є інструментом соціалізації дитини з РАС. Її структурними визначено чотири взаємопов'язаних компоненти: емоційно-ціннісний, когнітивний, комунікативний, поведінковий. Виконання третього завдання «визначити вплив та особливості культури батьківства на становлення особистості дитини у сім'ях, які виховують дітей з розладами аутистичного спектру» потребувало звернення до літературних джерел, узагальнення і систематизації інформації стосовно впливу культури батьківства на особистість дитини з РАС. Визначено вплив культури батьківства у сім'ях, які виховують дітей з РАС на становлення особистості дитини, який передбачає батьківські установки, ціннісні орієнтації, індивідуально-особистісні характеристики, здатність послабити інтенсивність проявів, адаптувати дитину до життя. Через механізм наслідування дій батьків дитина засвоює алгоритм міжособистісної взаємодії. Сім'я у цьому контексті виконує функцію експериментального середовища, у якому дитина з РАС здійснює первинну перевірку та корекцію своїх самопрезентаційних впливів задля їхньої подальшої екстраполяції на зовнішнє соціальне оточення. Визначено особливості культури батьківства залежно від її складових: емоційно-ціннісний компонент (безумовна любов та стійке прийняття унікальності дитини, усвідомлена відмова від порівняння дитини з РАС іншими нормотиповими дітьми, відзначення кожного її досягнення), когнітивний компонент (глибоке вивчення особливостей специфіки розвитку дитини з РАС та сприйняття світу, обов'язкова, розуміння тригерів і сенсорних перевантажень дитини, епізодів дезадаптивної поведінки), комунікативний компонент (розвиток особливих навичок невербального та альтернативного контакту, побудова взаємодії з дитиною через інтереси та сформовану провідну діяльність), поведінковий компонент (жорстке дотримання щоденних ритуалів та передбачуваного режиму дня, створення безпечного, адаптованого домашнього простору, тісна координація дій із спеціальними педагогами, психологами та лікарями, створення в родині сприятливого позитивного клімату для всіх її членів, уникнення соціальної аутизації). Вирішення четвертого завдання «експериментально дослідити рівні сформованості компонентів культури батьківства у сім'ях, які виховують дітей з розладами аутистичного спектру» здійснювалося за розробленими чотирма критеріями і показниками до них: емоційно-ціннісний (чутливість батьків до психологічних та соціальних потреб дитини (емоційний фон стосунків) тісні емоційні зв'язки між батьками та дітьми способи передачі цінностей та значень), когнітивний (знання батьків про детермінанти розвитку (фактори, що впливають на формування особистості та психофізіологічний стан дитини), знання про особистісні особливості й темперамент дитини та про специфіку взаємодії з оточуючим світом), комунікативний (уміння батьків взаємодіяти з власними дітьми, розуміння їх специфічних проявів встановлення зв'язку з оточуючим світом: крик, жест, вказівний палець, плач, здатність чути та слухати одне одного наявність у дитини усного мовлення) і поведінковий (уміння батьків уникати небажаних проявів поведінки власних дітей (гасіння, переключення уваги, вміння використовувати педагогічно доцільні методи взаємодії, які відповідають психічному розвитку дитини), реагування на зміни в поведінці та потребах (вибір адекватного виховного впливу; прийняття та осмислення основних принципів виховання дітей; оцінювання впливу позитивних і негативних подій як у сім'ї, так і поза нею)).

2. The dissertation is devoted to a comprehensive study of the phenomenon of parenting culture in families raising children with autism spectrum disorders (ASD), as well as to the theoretical substantiation and experimental verification of the effectiveness of a methodology for its formation among the specified category of parents of primary school children. To accomplish the first task, “to conduct a theoretical analysis of domestic and foreign scientific literature on the problem of forming parenting culture in families raising children with ASD”, theoretical methods of scientific cognition were used (analysis, systematization, and generalization of regulatory documents, research findings, and methodological literature), which made it possible to determine the state of development of the problem. A synthesis of theoretical and scientific studies demonstrated the absence in the scientific literature of the concept of “parenting culture in families raising children with ASD” and its components, although there are

scientific studies addressing the pedagogical and psychological-pedagogical culture of parents and parental competence. To accomplish the second task of the study, “to clarify the essence and structure of the concept of ‘parenting culture in families raising children with autism spectrum disorders’”, a terminological analysis was used to determine the essence of the concept of “parenting culture in families raising children with autism spectrum disorders” as a component of the general parenting culture, which is realized through a set of knowledge, skills, and abilities and serves as a tool for the socialization of a child with ASD. Its structure was defined as comprising four interrelated components: the emotional-value component; the cognitive component; the communicative component; the behavioral component. The implementation of the third task, “to determine the influence and specific features of parenting culture on the development of the child’s personality in families raising children with autism spectrum disorders”, required an examination of literary sources, as well as the generalization and systematization of information concerning the influence of parenting culture on the personality of a child with ASD. The specific features of parenting culture were identified according to its components. The implementation of the fourth task, “to experimentally investigate the levels of formation of the components of parenting culture in families raising children with autism spectrum disorders”, was carried out on the basis of four developed criteria and their respective indicators: the emotional-value criterion (parents’ sensitivity to the psychological and social needs of the child (the emotional background of relationships), close emotional bonds between parents and children, and ways of transmitting values and meanings); the cognitive criterion (parents’ knowledge of the determinants of development (factors influencing personality formation and the child’s psychophysiological state), knowledge of the child’s personal characteristics and temperament, and knowledge of the specifics of interaction with the surrounding world); the communicative criterion (parents’ ability to interact with their own children, understanding of their specific manifestations, establishing contact with the surrounding world through crying, gestures, pointing, and the ability to hear and listen to one another, as well as the presence of oral speech in the child); and the behavioral criterion (parents’ ability to prevent undesirable manifestations of their children’s behavior (extinction, redirecting attention, and the ability to use pedagogically appropriate methods of interaction corresponding to the child’s psychological development), responding to changes in behavior and needs (selection of an adequate educational influence; acceptance and comprehension of the basic principles of child upbringing; and assessment of the impact of positive and negative events both within and outside the family)). The qualitative assessment of the formation of the components of parenting culture made it possible to identify high, medium, and low levels of its formation. The methodology for the formation of parenting culture in families raising children with ASD was theoretically substantiated and experimentally verified.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Богомаз, К. С. (2023). Виховний вплив батьків на розвиток дитини з особливими освітніми потребами в умовах сім’ї. В О. Боряк (За заг. ред.), Освіта в Україні: євроінтеграційний вектор: колективна монографія (с. 6). Суми: Вид во СумДПУ імені А. С. Макаренка. Режим доступу: <https://repository.sspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1d7b6b25-804b-44f0-a23a7bf6ce9f9208/content>
- Богомаз, К. С. (2024). Роль сім’ї в соціально-психологічній адаптації дітей з розладами аутистичного спектру. В Освіта в Україні: євроінтеграційний вектор: колективна монографія (с. 111). Сумський

державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. Режим доступу:
<https://repository.sspu.edu.ua/items/db074f30-13b9-4ddd-b7c2-76069d9cfa21>.

- Богомаз, К. (2025). Культура батьківства у сім'ях дітей з розладами аутистичного спектру: сутність, структура та рівні сформованості. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, (5), 282–292. <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2025.05/282-292>
- Богомаз, К. С. (2026). Стан сформованості культури батьківства у сім'ях, 9 які виховують дітей з розладами аутистичного спектра на констатувальному етапі дослідження. Inclusion and Diversity, (7), 5–8. <https://doi.org/10.32782/inclusion/2026.7.1>
- Богомаз (2026) Засоби формування культури батьківства у сім'ях, які виховують дітей з РАС. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, (2(118.2)), 193–202. [https://doi.org/10.24139/2312-5993/2026.02\(2\)/193-202](https://doi.org/10.24139/2312-5993/2026.02(2)/193-202)
- Богомаз, К. С. (2022). Інклюзивне освітнє середовище як умова успішного навчання дітей з особливими освітніми потребами. В Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи: матеріали Міжнародної науково практичної конференції (28 жовтня 2022 р., м. Суми) (№ 208, с. 161). Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка.
- Богомаз, К. С. (2023). Специфіка роботи з батьками по подоланню небажаної поведінки у дітей в умовах воєнного стану. В Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти: матеріали VII Усеукраїнської науково-практичної конференції (м. Суми, 30 травня 2023 р.) (с. 232). Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти.
- Богомаз, К. С. (2023). Педагогіка партнерства в системі інклюзивної освіти. Корекційно-реабілітаційна діяльність: стратегії розвитку у національному та світовому вимірі: матеріали IX Міжнародної науково практичної конференції (м. Суми, 22 листопада 2023 р.) (с. 396).
- Богомаз, К. С. (2024). Принципи «створення ситуації успіху» з дітьми з особливими освітніми потребами в дистанційному форматі навчання. Вісник Науково-дослідної лабораторії інклюзивної педагогіки «Спеціальна та інклюзивна освіта: теорія, методика, практика»: матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Умань, 28 березня 2024 р.), 33.
- Богомаз, К. С. (2025, 7 листопада). Вплив культури батьківства у сім'ях дітей з розладами аутистичного спектру на становлення особистості дитини [Тези доповіді]. V Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «Психолого-педагогічний супровід дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах спеціальної та інклюзивної освіти», Кам'янець-Подільський, Україна.
- Богомаз, К. С. (2025). Культура батьківства у сім'ях дітей з розладами аутистичного спектру як проблема сучасної освіти. В Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 20-річчю кафедри спеціальної та інклюзивної освіти (с. 232). Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка.
- Богомаз, К. С. (2026). Розвиток культури батьківства у сім'ях які виховують дітей з розладами аутистичного спектру. Матеріали X Всеукраїнської науково-методичної конференції «Особистісно-професійна компетентність педагога: теорія і практика», 17.
- Богомаз, К. С. (2026). Формування культури батьківства у сім'ях дітей з розладами аутистичного спектру в умовах інклюзивно-ресурсного центру. В Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції пам'яті академіка В.М. Синьова (13–14 березня 2026 року) (с. 241).
- Богомаз, К. С. (2026, 23–24 квітня). Дослідження актуальних проблем формування культури батьківства у сім'ях які виховують дітей з розладами аутистичного спектру, в умовах інклюзивно-ресурсного центру [Тези доповіді]. III Міжнародна науково-практична конференція «Становлення особистості в умовах сучасного розвитку суспільства: психолого-педагогічний, корекційно реабілітаційний, соціальний і медичний аспекти», Полтава, Україна. С. 338.
- Богомаз, К. С. (2026, 27 травня). Особливості формування культури батьківства у сім'ях, які виховують дітей з розладами аутистичного спектру в умовах інклюзивно-ресурсного центру. В Корекційна та інклюзивна освіта очима молодих науковців: матеріали XIII Міжнародної науково-практичної

конференції студентів та молодих учених, присвяченої 25-річчю заснування ІІ Навчально-наукового інституту педагогіки і психології Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (с. 202). СумДПУ імені А. С. Макаренка.

- Богомаз, К. С. (2026). Тренінг як засіб формування культури батьківства сімей, які виховують дітей з розладами аутистичного спектру. В Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти: матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції (28 травня 2026 р.) (с. 215).
- Прядко Л.О. Богомаз, К. (2025). Культура батьківства у сім'ях дітей з розладами аутистичного спектру: сутність, структура та рівні сформованості. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, (5), 282–292
- Богомаз К.С.пп (2022).К.С. Актуальні питання організації інклюзивного навчання в освітньому просторі. Психолого-педагогічний супровід дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах спеціальної та інклюзивної освіти: матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю 9 листопада 2022 р. / за ред. Т.О. Докучиної, відп. секретар О.І. Дмитрієва. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. С.21. 236 с.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0121U109190

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Прядко Любов Олексіївна
2. Liubov Priadko

Кваліфікація: к. пед. н., доц., 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Код за ЄДРПОУ: 02125510

Місцезнаходження: вул. Роменська, Суми, Сумський р-н., 40002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Миронова Світлана Петрівна

2. Svitlana P. Myronova

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9418-9128

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Код за ЄДРПОУ: 02125616

Місцезнаходження: вул. Огієнка, Кам'янець-Подільський, Кам'янець-Подільський р-н., 32300, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Базима Наталія Валентинівна

2. Nataliya V. Bazyma

Кваліфікація: к. пед. н., доцент, 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-7651-3812

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=zV6ezy0AAAAJ&hl=ru>

Повне найменування юридичної особи: Запорізький національний університет

Код за ЄДРПОУ: 02125243

Місцезнаходження: вул. Університетська, Запоріжжя, Запорізький р-н., 69011, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти**Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Колишкін Олександр Володимирович

2. Kolyshkin Oleksandr V.

Кваліфікація: к. пед. н., доц., 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=ulTFovQAAAAJ&hl=ru>

Повне найменування юридичної особи: Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Код за ЄДРПОУ: 02125510

Місцезнаходження: вул. Роменська, Суми, Сумський р-н., 40002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Косенко Юрій Миколайович

2. Yurii M. Kosenko

Кваліфікація: к. пед. н., доцент, 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2723-2031

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Код за ЄДРПОУ: 02125510

Місцезнаходження: вул. Роменська, Суми, Сумський р-н., 40002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради

Боряк Оксана Володимирівна

Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні

Боряк Оксана Володимирівна

Відповідальний за підготовку
облікових документів

Чистякова Ірина Анатоліївна

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності

Юрченко Тетяна Анатоліївна